

ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.9:316.6

DOI 10.24195/2414-4665-2026-1-1

Ольга Боковець,

доктор філософії з психології,
старший викладач кафедри філософії,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
Берестейський проспект, 37, м. Київ, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6283-8971>

Юлія Гермаш,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та практики управління,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
Берестейський проспект, 37, м. Київ, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1094-2507>

РЕСУРСНА МОДЕЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ЖИТЕЛІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ДО КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ

Сучасні українські територіальні громади функціонують в умовах війни та пролонгованих кризових ситуацій, що підвищують психологічне навантаження на населення й актуалізують проблему розвитку психологічної готовності до ефективного реагування.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розроблення ресурсної моделі психологічної готовності жителів територіальних громад до кризових ситуацій. Для цього здійснено теоретичний аналіз наукових джерел із проблематики психологічної готовності та кризового реагування.

Визначено, що психологічна готовність є інтегративним соціально-психологічним утворенням, яке формується у взаємодії психологічних і соціальних ресурсів і проявляється у здатності до проактивної та узгодженої поведінки в умовах невизначеності. Розроблено ресурсну модель психологічної готовності як інтегративну дворівневу систему, що поєднує індивідуальний та колективний рівні.

Індивідуальний рівень охоплює такі психологічні ресурси особистості: когнітивні (адекватне сприйняття ризику, позитивні очікування результату, самоефективність, обізнаність і критичне сприйняття інформації); емоційно-регуляторні (емоційний інтелект, здатність до регуляції тривоги та панічних реакцій, стресостійкість); поведінково-ресурсні (попередній досвід реагування на кризові ситуації, довільність вольових процесів, внутрішній локус контролю та здатність до залучення соціальної підтримки).

Колективний рівень представлений соціальними ресурсами громади (соціальна згуртованість, колективна ефективність, мережі підтримки, лідерська спроможність, довіра до інституцій, співпраця жителів і місцевої влади, практична підготовка та інформаційна доступність).

Встановлено, що самоефективність виступає системоутворювальним компонентом моделі та опосередковує мобілізацію психологічних і соціальних ресурсів, забезпечуючи їх трансформацію в проактивну поведінку.

Отримані результати можуть бути використані для розроблення програм підвищення психологічної готовності громад до кризових ситуацій.

Ключові слова: психологічна готовність, територіальна громада, психологічні ресурси, соціальні ресурси, ресурсна модель, самоефективність, кризові ситуації, проактивна поведінка.

Вступ і сучасний стан досліджуваної проблеми.

В умовах повномасштабної війни українське суспільство функціонує у стані тривалої нестабільності, що супроводжується дестабілізацією звичних умов життєдіяльності та підвищенням психологічного навантаження на населення. Водночас війна як деструктивне явище зумовлює пролонговані кризові умови, що призводять до зростання кількості кризових і надзвичайних ситуацій та різноманітних загроз, наслідки яких безпосередньо проявляються на рівні місцевих спільнот і зумовлюють необхідність системного, оперативного та багаторівневого реагування.

У нормативно-правовому полі України чітко визначено поняття «надзвичайна ситуація» – це обстановка на окремій території або суб'єкті господарювання, спричинена небезпечною подією (катастрофа, аварія, пожежа, стихійне лихо тощо), що характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення та може призвести до виникнення загрози їх життя або здоров'ю, матеріальних збитків тощо (Кодекс цивільного захисту України, 2012). Тоді як категорія «кризова ситуація» не має уніфікованого законодавчого визначення та використовується переважно в науковому та управлінському дискурсі для позначення ширшого спектра порушень функціонування місцевих спільнот. Під кризовою ситуацією розуміємо стан безпосередньої або невідвратної небезпеки, спричинений надзвичайними обставинами, що призводять до дезорганізації функціонування громади та зумовлюють необхідність оперативних управлінських і організаційних заходів (наприклад, масовані обстріли, техногенні аварії, масова евакуація населення, повені тощо) (Регламент Європейського Парламенту і Ради, 2018).

У цьому контексті особливого значення набуває рівень територіальних громад як базових осередків життєдіяльності населення, на які покладається значна частина завдань із реагування на кризові виклики, організації підтримки жителів і координації взаємодії між населенням і органами місцевого самоврядування. Саме на рівні громади як самостійної адміністративно-територіальної одиниці відбувається безпосереднє зіткнення з наслідками кризових подій, що зумовлює підвищені вимоги до психологічної готовності як самих жителів, так і громади як соціальної системи (Про місцеве самоврядування в Україні, 1997).

Психологічна готовність є важливою складовою частиною загальної готовності громади до протидії кризовим ситуаціям, оскільки знижує рівень стресу й паніки, покращує якість прийняття зважених рішень, зміцнює соціальну згуртованість і взаємопідтримку в громаді, а також сприяє адаптації та відновленню. Від рівня психологічної готовності суб'єктів залежить, наскільки швидко та ефективно громада може реагувати на кризи, мінімізувати негативні наслідки та забезпечити відновлення після кризових подій (Drury et al., 2019; Bowe et al., 2021; Hall et al., 2023; Ameruddin, Berezina & Yarp, 2025).

У сучасних наукових джерелах психологічна готовність розглядається як психічний стан, що забезпечує

мобілізацію ресурсів особистості для виконання певної цілеспрямованої діяльності, у тому числі в умовах загрози або кризових ситуацій, та сприяє її регуляції, стійкості й ефективності (Кримлова, 2016; Методичні рекомендації щодо формування психологічної готовності, 2022). Психологічна готовність до кризових ситуацій включає такі компоненти, як: когнітивний, емоційний, ціннісно-мотиваційний, вольовий та операційний (Никоненко, 2020). У сучасних наукових дослідженнях також підкреслюється значущість окремих особистісних ресурсів у структурі психологічної готовності (Hersom, Knoop & Justesen, 2025; Rezaei & Mohammadinia, 2025; Zigdon, Lavenda & Lewin, 2026).

Водночас психологічна готовність є не лише індивідуальним, але й колективним феноменом – багатовимірною характеристикою, що визначає здатність членів спільноти зберігати емоційну стійкість, діяти злагоджено, приймати ефективні рішення та підтримувати одне одного під час надзвичайних і кризових ситуацій (Drury et al., 2019; Hall et al., 2023; Ameruddin, Berezina & Yarp, 2025; Ni et al., 2025). Однак у межах наукового дискурсу дослідники переважно зосереджуються на вивченні внутрішніх психічних процесів, тоді як соціально-психологічний вимір психологічної готовності залишається недостатньо врахованим.

У межах цього дослідження пропонується розглядати психологічну готовність як соціально-психологічне явище, що формується в процесі інтеграції індивідуального та колективного рівнів життєдіяльності територіальної громади. Такий підхід надає змогу концептуалізувати психологічну готовність не лише як індивідуальну характеристику, а і як чинник колективної стійкості громади.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та розроблення ресурсної моделі психологічної готовності жителів територіальних громад до кризових ситуацій.

Мета дослідження конкретизується через такі **завдання**:

1) визначити психологічні ресурси, що забезпечують психологічну готовність жителів територіальних громад до кризових ситуацій;

2) визначити соціальні ресурси, що забезпечують психологічну готовність жителів територіальних громад до кризових ситуацій;

3) визначити структурні компоненти ресурсної моделі психологічної готовності жителів територіальних громад до кризових ситуацій та обґрунтувати взаємозв'язки між ними.

Методи дослідження. У межах теоретичного дослідження використано такі методи: аналіз, узагальнення та систематизацію наукових джерел із проблематики психологічної готовності та реагування на кризові ситуації; порівняльний аналіз наукових підходів до розуміння сутності, структури та змісту психологічної готовності.

Результати. Аналіз наукових джерел показав, що психологічна готовність до кризових ситуацій на індивідуальному рівні розглядається як інтегральне утворення особистості, що містить такі компоненти, як:

1) когнітивний; 2) емоційно-регуляторний; 3) поведінково-ресурсний. Кожен із цих компонентів репрезентує сукупність психологічних ресурсів, що визначає готовність особистості до проактивної поведінки в кризовій ситуації.

Когнітивний компонент включає систему уявлень, знань і переконань, що забезпечують адекватне сприйняття кризової ситуації та раціональне прийняття рішень. До його ресурсів належать: *адекватне сприйняття ризику* як реалістична оцінка ймовірності виникнення загрози та ступеня її потенційної небезпеки; *позитивні очікування результату* як переконання особистості в ефективності власних дій і можливості впливати на перебіг кризової ситуації; *самоефективність* як впевненість особистості у власній здатності виконувати необхідні дії навіть за наявності об'єктивних та/чи суб'єктивних перешкод; *обізнаність* як знання про способи реагування на кризові ситуації та методи зменшення їх негативних наслідків; *критичне сприйняття інформації* як здатність до самостійного оцінення інформації, виявлення недостовірних повідомлень та протидії дезінформації (Errett et al., 2012; Drury et al., 2019; Никоненко, 2020; Ameruddin, Berezina & Yarp, 2025; Rezaei & Mohammadinia, 2025).

Варто наголосити, що високий рівень адекватного усвідомлення ризику сам по собі не забезпечує проактивної поведінки та за відсутності достатніх знань про способи реагування на кризові ситуації й впевненості у власних діях, може призводити до підвищеної тривоги та відчуття безпорадності. Аналіз сучасних емпіричних досліджень свідчить, що позитивні очікування результату та високий рівень самоефективності є тими механізмами, що трансформують адекватне усвідомлення ризику в проактивну поведінку та формують психологічну готовність (Ameruddin, Berezina & Yarp, 2025).

Емоційно-регуляторний компонент репрезентує сукупність ресурсів особистості, які забезпечують ефективну емоційну саморегуляцію в умовах стресової ситуації, а саме: *стресостійкість* як здатність зберігати психічне благополуччя та працездатність навіть в умовах підвищеного стресового навантаження; *здатність до регуляції тривоги та панічних реакцій* як контроль інтенсивних емоційних реакцій, своєчасне розпізнавання проявів паніки й станів гострої тривоги з метою їх подальшої регуляції та запобігання дезорганізації поведінки; *емоційний інтелект* як здатність до ідентифікації, розуміння та регуляції власних і чужих емоцій, яка забезпечує ефективну міжособистісну взаємодію в умовах кризових ситуацій (Drury et al., 2019; Никоненко, 2020; Ameruddin, Berezina & Yarp, 2025; Rezaei & Mohammadinia, 2025).

Варто зазначити, що тривога може як стимулювати, так і знижувати рівень психологічної готовності залежно від інтенсивності та контексту. Сучасні емпіричні дослідження засвідчують, що високий рівень тривоги зменшує самоефективність, яка водночас є ключовим опосередкованим механізмом трансформації тривоги та усвідомлення ризику в більш адаптивні форми реагування та підвищення психологічної готовності.

У цьому контексті розвиток емоційної регуляції виступає важливою умовою підвищення спроможності осіб і громад до ефективного реагування на загрози (Ameruddin, Berezina & Yarp, 2025).

Поведінково-ресурсний компонент полягає у здатності особистості мобілізувати внутрішні й зовнішні ресурси для подолання труднощів, і включає: *попередній досвід реагування на кризові ситуації* як сформовані практичні вміння та навички подолання кризових подій, що забезпечують швидшу орієнтацію в ситуації, підвищують впевненість у власних діях і сприяють більш ефективному вибору стратегій реагування; *оптимізм* як позитивна орієнтація на майбутнє та очікування можливості успішного подолання кризових подій, що виступає мотиваційним ресурсом активізації копінгової поведінки; *довільність вольових процесів* як здатність особистості до самоконтролю, цілеспрямованості та наполегливості в подоланні труднощів у кризових ситуаціях; *внутрішній локус контролю* як сприйняття себе як активного учасника подолання кризових подій, готовність брати ініціативу та відповідальність за власні дії; *здатність до залучення соціальної підтримки* як готовність звертатися по допомогу та використовувати ресурси родини, друзів, сусідів і членів спільноти для зниження рівня стресу та подолання кризових труднощів (Errett et al., 2012; Никоненко, 2020; Hersom, Klooper & Justesen, 2025; Rezaei & Mohammadinia, 2025; Zigdon, Lavenda & Lewin, 2026).

Слід підкреслити, що здатність до залучення соціальної підтримки є важливим зовнішнім ресурсом, який сприяє зниженню тривоги та підвищенню впевненості у власних діях у відповідь на кризові ситуації. Водночас саме самоефективність є провідним психологічним механізмом, який перетворює соціальну підтримку на реальну готовність до дій, забезпечуючи емоційну стабільність, когнітивну мобілізацію та схильність до проактивної поведінки в умовах ризику (Ameruddin, Berezina & Yarp, 2025).

За результатами сучасних емпіричних досліджень встановлено, що суб'єктивне відчуття психологічної готовності та залучення соціальної підтримки підвищують імовірність самостійного реагування на кризові ситуації. Ключову роль при цьому відіграють самоефективність і підтримка з боку сім'ї, що свідчить про значущість поєднання внутрішніх психологічних ресурсів і зовнішньої підтримки в забезпеченні ефективного подолання кризових ситуацій (Errett et al., 2012).

Психологічна готовність до кризових ситуацій значною мірою визначається тим, як самі жителі оцінюють готовність своєї громади до колективного реагування. Дослідження свідчать, що така готовність формується під впливом соціально-колективних чинників, які створюють умови для реалізації психологічних ресурсів особистості.

Психологічна готовність до кризових ситуацій значною мірою визначається тим, як самі жителі оцінюють готовність своєї територіальної громади до колективного реагування. Дослідження свідчать, що психологічна готовність формується під впливом соціальних ресурсів

громади, які створюють умови для реалізації психологічних ресурсів особистості.

На основі узагальнення наукових підходів доцільно виділити три групи соціальних ресурсів, що забезпечують готовність жителів територіальної громади до кризових ситуацій: 1) соціальні зв'язки та підтримка; 2) лідерство та управління; 3) інформаційна підготовка.

Соціальні зв'язки та підтримка визначають здатність спільноти до взаємодопомоги, зміцнення довіри та мобілізації соціального капіталу в умовах підвищеної невизначеності та загрози, що проявляється через такі соціальні ресурси, як: *соціальна згуртованість* як відчуття належності до спільноти та взаємна довіра між її членами; *колективна ефективність* як впевненість громади у здатності до самоорганізації та подолання наслідків кризових подій, зокрема через традиції взаємодопомоги та позитивний досвід колективних дій; *мережі соціальної підтримки* як наявність формальних і неформальних каналів емоційної, матеріальної та інформаційної допомоги (Hall et al., 2023; Hu, Wu & Zhang, 2024).

Лідерство та управління визначають здатність громади до узгоджених колективних дій у кризових ситуаціях через ефективність управлінських процесів, що проявляється через такі соціальні ресурси, як: *лідерська спроможність* як наявність компетентних лідерів, здатних координувати спільні дії, мобілізувати ресурси та надавати чітку і достовірну інформацію; *довіра до інституцій* як впевненість жителів у тому, що органи місцевої влади та відповідальні структури діятимуть компетентно, послідовно та справедливо під час кризової ситуації; *співпраця жителів і місцевої влади* як здатність громади діяти узгоджено, поєднуючи ресурси громадян і компетенції органів влади для колективного реагування на кризові ситуації (Hu, Wu & Zhang, 2024; Zigdon, Lavenda & Lewin, 2026).

Інформаційна підготовка визначає здатність громади своєчасно реагувати на кризові ситуації, забезпечувати базові потреби населення та мінімізувати негативні наслідки, що проявляється через такі соціальні ресурси, як: *практична підготовка* як здатність громади скоординовано діяти у кризових ситуаціях, що забезпечується наявністю планів реагування, матеріально-технічного забезпечення та проведенням навчальних тренувань; *оперативне отримання інформації* як своєчасне, прозоре та достовірне інформування жителів громади щодо ризиків і алгоритмів дій, що підтримує психоемоційний стан та ефективне реагування на кризові ситуації (Hu, Wu & Zhang, 2024; Mialkovska et al., 2025; Ameruddin, Berezina & Yap, 2025; Rezaei & Mohammadinia, 2025).

Крім вищезазначеного, значну роль відіграє й прихильність до місця проживання як емоційний та ідентифікаційний зв'язок жителів зі своєю територією. Високий рівень такої прихильності підвищує готовність жителів до захисту громади, стимулює взаємодопомогу та сприяє проактивній участі в колективних зусиллях з подолання кризових ситуацій. Водночас дослідження демонструють, що просторово-демографічні чинники, зокрема густота і щільність населення, впливають на

доступ до ресурсів та інфраструктури, а також на рівень соціальної напруженості, що може обмежувати адаптаційний потенціал окремих груп населення (Hu, Wu & Zhang, 2024).

Дискусія. Психологічна готовність жителів територіальних громад до кризових ситуацій є інтегральним утворенням, що формується як поєднання психологічних і соціальних ресурсів. Важливо підкреслити, що ресурси виступають як потенційні можливості, які можуть бути мобілізовані під час кризової ситуації. Тому за умови неповної їх мобілізації психологічна готовність громади як спільноти залишатиметься обмеженою, навіть якщо окремі жителі демонструють високий рівень індивідуальної готовності.

Серед виділених нами ресурсів можна виокремити ключові предиктори, які мають найбільше прогностичне значення для оцінення рівня психологічної готовності жителів територіальної громади до протидії кризовій ситуації. Так, у джерелі (Ameruddin, Berezina & Yap, 2025) виділено ключові предиктори психологічної готовності до повеней, зокрема: сприйняття ризику, очікування результату, самоефективність, соціальна підтримка та рівень тривоги.

У результаті дослідження виявлено, що самоефективність виступає системоутворювальним механізмом психологічної готовності, який сприяє проактивній поведінці в кризовій ситуації та знижує рівень тривоги, що узгоджується з даними сучасних досліджень (Marceron & Rohrbeck, 2018; Park & Avery, 2019; Hu, Wu & Zhang, 2024; Ameruddin, Berezina & Yap, 2025). Водночас соціальна згуртованість та інституційна довіра відіграють важливу роль у формуванні психологічної готовності жителів громади до кризових ситуацій, що підтверджується дослідженнями (Drury et al., 2019; Ludin, Rohaizat & Arbon, 2018; Bowe et al., 2021; Hall et al., 2023; Panahi & Moayerian, 2025).

Отже, узагальнення теоретичних положень та отриманих результатів надає підстави обґрунтувати ресурсну модель психологічної готовності жителів територіальних громад до кризових ситуацій як інтегративну дворівневу систему: 1) індивідуальний рівень – психологічні ресурси (когнітивні, емоційно-регуляторні, поведінково-ресурсні), які забезпечують особистісну мобілізацію в умовах кризи; 2) колективний рівень – соціальні ресурси (соціальні зв'язки та підтримка, лідерство та управління, інформаційна підготовка), що визначають потенціал узгоджених дій громади. Взаємозв'язок рівнів має взаємозумовлений характер: психологічні ресурси мобілізуються за наявності соціальної підтримки та згуртованості, тоді як колективний потенціал реалізується через активність жителів із високим рівнем психологічної готовності (рис. 1).

З рис. 1 видно, що системоутворювальним компонентом моделі виступає самоефективність, яка опосередковує мобілізацію психологічних і соціальних ресурсів і сприяє проактивній поведінці. Взаємодія цих рівнів через механізми ресурсної мобілізації забезпечує формування інтегральної психологічної готовності громади до кризових ситуацій.

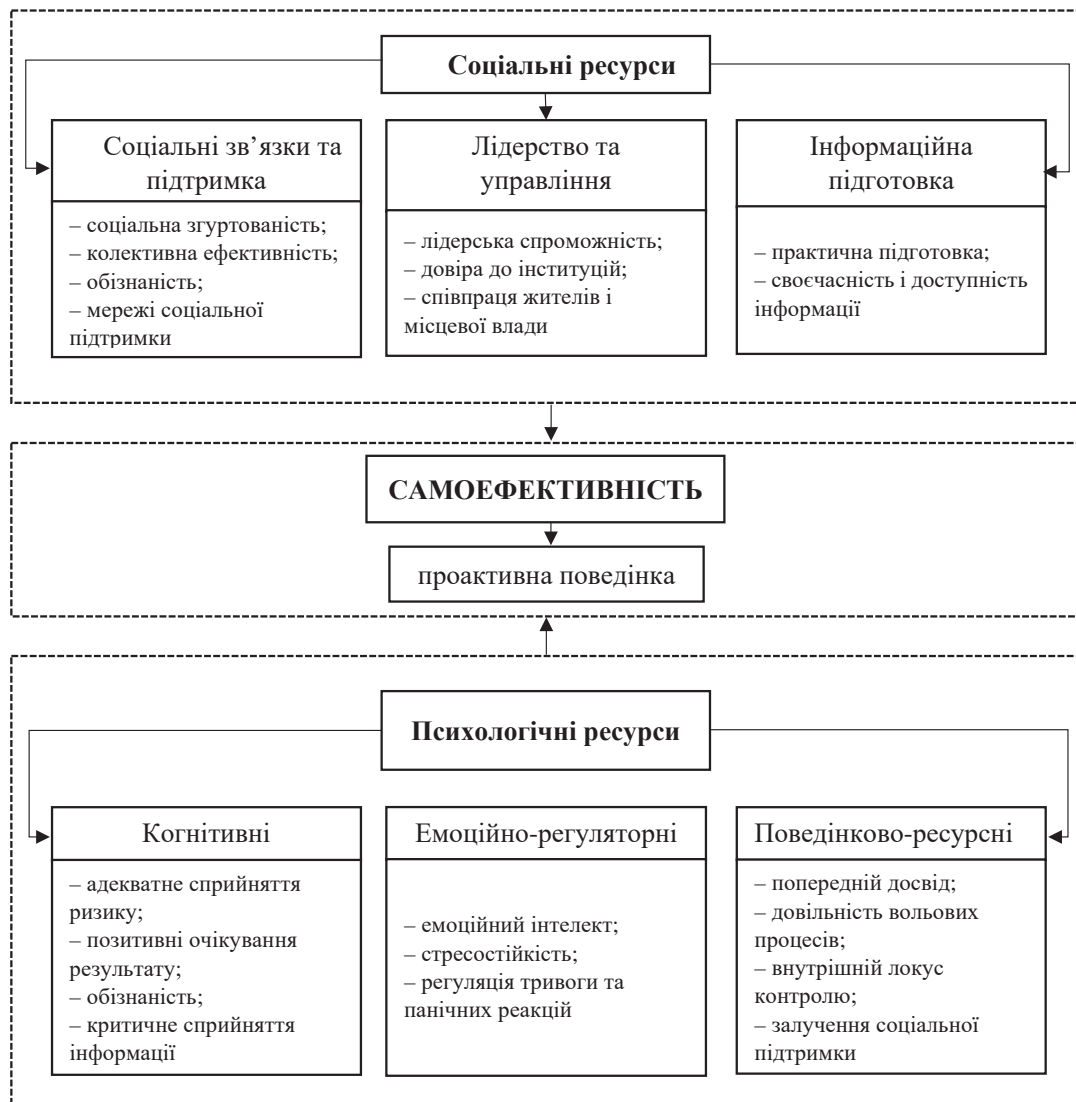

Рис. 1. Ресурсна модель психологічної готовності жителів територіальних громад до кризових ситуацій

Результати дослідження мають прикладне значення, оскільки можуть бути використані для впровадження системної психологічної підготовки та навчання жителів громад, що передбачає проведення тренінгів, програм психоедукації та активну участь психологів у формуванні навичок реагування на кризові ситуації (McLennan et al., 2020). На основі виділених ключових ресурсів можна визначити основні бар'єри розвитку психологічної готовності жителів громади, як-от: відсутність знань, підвищена тривога, недооцінення ризиків, низька довіра до влади, слабка згуртованість та ін. (Drury et al., 2019; Ameruddin, Berezina & Yap, 2025; Ni et al., 2025).

Висновки. На підставі теоретичного аналізу встановлено, що ресурсна модель психологічної готовності жителів територіальних громад до кризових ситуацій є інтегрованою дворівневою системою, що поєднує індивідуальний (психологічні ресурси особистості) та колективний (соціальні ресурси громади) рівні.

Індивідуальний рівень моделі охоплює когнітивні, емоційно-регуляторні та поведінково-ресурсні ком-

поненти, що забезпечують особистісну мобілізацію в умовах кризи. До когнітивних ресурсів належать адекватне сприйняття ризику, позитивні очікування результату, самоефективність, обізнаність і критичне сприйняття інформації; до емоційно-регуляторних – емоційний інтелект, здатність до регуляції тривоги та панічних реакцій, стресостійкість; до поведінково-ресурсних – попередній досвід реагування на кризові ситуації, довільність вольових процесів, внутрішній локус контролю та здатність до залучення соціальної підтримки.

Колективний рівень моделі представлений ресурсами громади, згрупованими за напрямками: соціальні зв'язки та підтримка (соціальна згуртованість, колективна ефективність, мережі підтримки), лідерство та управління (лідерська спроможність, довіра до інституцій, співпраця жителів із місцевою владою), інформаційна підготовка (практична підготовка та доступність оперативної інформації). Сукупність цих ресурсів визначає потенціал узгоджених дій громади.

Системоутворювальну функцію в моделі виконує самоєфективність як інтегративний механізм, що опосередковує мобілізацію психологічних і соціальних ресурсів та забезпечує їх трансформацію в проактивну поведінку в умовах кризи. Взаємодія індивідуального та колективного рівнів через механізми ресурсної мобілізації зумовлює формування інтегральної психологічної готовності громади до ефективного реагування та відновлення після кризових подій.

Розвиток психологічної готовності жителів громад має здійснюватися в межах комплексного підходу, що поєднує індивідуально орієнтовані психологічні інтервенції зі стратегіями зміцнення колективної спроможності громади до координації дій, взаємної підтримки та адаптації в умовах кризової невизначеності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
2. Кримлова Ю.М. Модель психологічної готовності юнаків до подолання кризових ситуацій. *Вісник післядипломної освіти. Серія: Соціальні та поведінкові науки*. 2016. Вип. 2. С. 50–60.
3. Методичні рекомендації щодо формування психологічної готовності до дій у надзвичайних ситуаціях. 2022. URL: <https://shorturl.at/HnmHR>
4. Никоненко Л.В. Психологічна готовність працівників закладів освіти до надзвичайних ситуацій. *Актуальні проблеми психологічного забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів* : Міжнародна науково-практична конференція (м. Київ, 30 жовтня 2020 року). 2020. С. 100–102.
5. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС, Євратом) 2018/1046 від 18.07.2018 р. про фінансові правила, що застосовуються до загального бюджету Союзу: Regulation; № 2018/1046. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_025-18
7. Ameruddin N., Berezina E., Yap C. Exploring predictors of psychological preparedness for flood victims: A conceptual framework for Malaysia. *F1000Research*. 2025. Vol. 14. Art. 195. <https://doi.org/10.12688/f1000research.160231.1>.
8. Bowe M., Wakefield J., Kellezi B., Stevenson C., McNamara N., Jones B., Sumich A., Heym N. The mental health benefits of community helping during crisis: Coordinated helping, community identification and sense of unity during the COVID-19 pandemic. *Journal of Community & Applied Social Psychology*. 2021. Vol. 32. P. 521–535. <https://doi.org/10.1002/casp.2520>.
9. Drury J., Carter H., Cocking C., Ntontis E., Guven S., Amlôt R. Facilitating Collective Psychosocial Resilience in the Public in Emergencies: Twelve Recommendations Based on the Social Identity Approach. *Frontiers in Public Health*. 2019. Vol. 7. Art. 141. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2019.00141>.
10. Errett N.A., Thompson C.B., Catlett C., Gwon H., Barnett D.J., Semon N. L., Hsu E., Balice R. D. Assessment of psychological preparedness and emergency response willingness of local public health department and hospital workers. *International Journal of Emergency Mental Health*. 2012. Vol. 14 (2). P. 125–133.
11. Hall C., Wehling H., Stansfield J., South J., Brooks S., Greenberg N., Amlôt R., Weston D. Examining the role of community resilience and social capital on mental health in public health emergency and disaster response: a scoping review. *BMC Public Health*. 2023. Vol. 23 (1). <https://doi.org/10.1186/s12889-023-17242-x>.
12. Hersom C., Knoop H., Justesen J. Psychological resilience training for leaders in extreme times: study protocol of a randomized controlled trial. *Frontiers in Psychology*. 2025. Vol. 16. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1514954>.
13. Hu Y., Wu X., Zhang H. Housing inequality and psychological resilience among youth Chinese during a pandemic: The influence of community resilience and governance efficacy. 2024. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. Vol. 112. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2024.104805>.
14. Liu X., Xu Q., Feng Z., Jian Y.I., Wang Q.-C. Understanding subjective well-being in urban emergencies: the role of time use and personality traits. *Computational Urban Science*. 2026. № 6(1). Art. 3. <https://doi.org/10.1007/s43762-026-00236-x>.
15. Ludin S., Rohaizat M., Arbon P. The association between social cohesion and community disaster resilience: A cross-sectional study. *Health & Social Care in the Community*. 2018. Vol. 27. P. 621–631. <https://doi.org/10.1111/hsc.12674>.
16. Marceron J., Rohrbeck C. Disability and disasters: the role of self-efficacy in emergency preparedness. *Psychology, Health & Medicine*. 2018. Vol. 24. P. 83–93. <https://doi.org/10.1080/13548506.2018.1492730>.
17. McLennan J., Marques M., Every D. Conceptualising and measuring psychological preparedness for disaster: *The Psychological Preparedness for Disaster Threat Scale*. *Natural Hazards*. 2020. Vol. 101. P. 297–307. <https://doi.org/10.1007/s11069-020-03866-4>.
18. Mialkowska L., Pimenova O., Savchuk N., Moklytsia H., Stasiuk L., Shkarlatiuk K. Crisis Communications as a Factor of Psychosocial Stress in Human Resource Management: A Qualitative Study. *Premier Journal of Science*. 2025. Vol. 14. <https://doi.org/10.70389/PJS.100114>.
19. Ni M., Xia L., Wang X., Wei Y., Han X., Liu Y., Pan S. Psychological influences and implications for household disaster preparedness: a systematic review. *Frontiers in Public Health*. 2025. Vol. 13. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2025.1457406>.
20. Panahi M., Moayerian N. Seeds of resilience: How social capital cultivates community strength in environmental crisis management. *Journal of environmental management*. 2025. Vol. 380. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2025.124937>.
21. Park S., Avery E. Development and Validation of a Crisis Self-Efficacy Index. *Wiley-Blackwell: Journal of Contingencies & Crisis Management*. 2019. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12257>.
22. Rezaei M.A., Mohammadinia N. The role of society and family in adolescents' disaster resilience: A qualitative study. *BMC Public Health*. 2025. Vol. 14. <https://doi.org/10.1186/s12889-025-22197-2>.
23. Sorina E., Novacescu D., Barb A. C., Ciolofan A., Dumitru C. S., Zara F., Patrascu R., Enache A. From Burnout to Resilience: Addressing Moral Injury in Nursing Through Organizational Innovation in the Post-Pandemic Era. *Healthcare*. 2025. Vol. 13(21). <https://doi.org/10.3390/healthcare13212822>.
24. Zigdon A., Lavenda O., Lewin E. National resilience: Development and validation of a new four-dimensional model for disaster preparedness assessment. *Journal of Safety Science and Resilience*. 2026. Vol. 7(1). <https://doi.org/10.1016/j.jnlssr.2025.100228>.

REFERENCES

1. Kodeks tsyvilnoho zakhystu Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 02.10.2012 № 5403-VI [Civil Protection Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 02.10.2012 No. 5403-VI]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> [in Ukrainian].
2. Krymlova, Yu. M. (2016). Model psikhologichnoi hotovnosti yunakiv do podolannya kryzovykh sytuatsii [Psychological readiness for overcoming crisis situations]. *Visnyk pislidyplomnoi osvity. Seriya : Sotsialni ta povedinkovi nauky – Bulletin of Postgraduate Education. Series: Social and Behavioral Sciences*, 2, 50–60 [in Ukrainian].
3. Metodychni rekomendatsii shchodo formuvannya psikhologichnoi hotovnosti do dii u nadzvychainykh sytuatsiiakh [Methodological recommendations for developing psychological readiness for action in emergency situations] (2022). Retrieved from <https://shorturl.at/HnmHR> [in Ukrainian].
4. Nykonenko, L.V. (2020). Psikhologichna hotovnist pratsivnykiv zakladiv osvity do nadzvychainykh sytuatsii [Psychological preparedness of employees of educational institutions for emergencies]. Proceedings from: Mizhnarodna nauково-praktychna konferentsiia “Aktualni problemy psikhologichnoho zabezpechennia sluzhbovoi diialnosti pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv” – International Scientific and Practical Conference “Current Problems of Psychological Support for Law Enforcement Officers”, (pp. 100–102) [in Ukrainian].
5. Pro mistseve samovriaduvannya v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 № 280/97-VR [For local self-government in Ukraine: Law of Ukraine dated 21.05.1997 No. 280/97-VR]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
6. Rehlament Yevropeiskoho Parlamentu i Rady (IeS, Yevratom) 2018/1046 vid 18.07.2018 pro finansovi pravyla, shcho zastosovuiutsia do zahalnoho biudzhetu Soiuzu: Regulation; № 2018/1046 [Regulation of the European Parliament and of the Council (EU, Euratom) 2018/1046 of 18.07.2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union: Regulation; No. 2018/1046]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/go/984_025-18 [in Ukrainian].
7. Ameruddin, N., Berezina, E., & Yap, C. (2025). Exploring predictors of psychological preparedness for flood victims: A conceptual framework for Malaysia. *F1000Research*, 14. <https://doi.org/10.12688/f1000research.160231.1> [in English].
8. Bowe, M., Wakefield, J., Kellezi, B., Stevenson, C., McNamara, N., Jones, B., Sumich, A., & Heym, N. (2021). The mental health benefits of community helping during crisis: Coordinated helping, community identification and sense of unity during the COVID-19 pandemic. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 32, 52–535. <https://doi.org/10.1002/casp.2520> [in English].
9. Drury, J., Carter, H., Cocking, C., Ntontis, E., Guven, S., & Amlôt, R. (2019). Facilitating Collective Psychosocial Resilience in the Public in Emergencies: Twelve Recommendations Based on the Social Identity Approach. *Frontiers in Public Health*, 7, 141. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2019.00141> [in English].
10. Errett, N.A., Thompson, C.B., Catlett, C., Gwon, H., Barnett, D.J., Semon, N. L., Hsu, E., & Balice, R. D. (2012). Assessment of psychological preparedness and emergency response willingness of local public health department and hospital workers. *International Journal of Emergency Mental Health*, 14 (2), 125–133 [in English].
11. Hall, C., Wehling, H., Stansfield, J., South, J., Brooks, S., Greenberg, N., Amlôt, R., & Weston, D. (2023). Examining the role of community resilience and social capital on mental health in public health emergency and disaster response: a scoping review. *BMC Public Health*, 23(1). <https://doi.org/10.1186/s12889-023-17242-x> [in English].
12. Hersom, C., Knoop, H., & Justesen J. (2025). Psychological resilience training for leaders in extreme times: study protocol of a randomized controlled trial. *Frontiers in Psychology*, 16. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1514954> [in English].
13. Hu, Y., Wu, X., & Zhang, H. (2024). Housing inequality and psychological resilience among youth Chinese during a pandemic: The influence of community resilience and governance efficacy. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 112. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2024.104805> [in English].
14. Liu, X., Xu, Q., Feng, Z., Jian, Y.I., & Wang, Q.-C. (2026). Understanding subjective well-being in urban emergencies: the role of time use and personality traits. *Computational Urban Science*, 6(1), 3. <https://doi.org/10.1007/s43762-026-00236-x> [in English].
15. Ludin, S., Rohaizat, M., & Arbon, P. (2018). The association between social cohesion and community disaster resilience: A cross-sectional study. *Health & Social Care in the Community*, 27, 621–631. <https://doi.org/10.1111/hsc.12674> [in English].
16. Marceron, J., & Rohrbeck, C. (2018). Disability and disasters: the role of self-efficacy in emergency preparedness. *Psychology, Health & Medicine*, 24, 83–93. <https://doi.org/10.1080/13548506.2018.1492730> [in English].
17. McLennan, J., Marques, M., & Every, D. (2020). Conceptualising and measuring psychological preparedness for disaster: The Psychological Preparedness for Disaster Threat Scale. *Natural Hazards*, 101, 297–307. <https://doi.org/10.1007/s11069-020-03866-4> [in English].
18. Mialkovska, L., Pimenova, O., Savchuk, N., Mokylytsia, H., Stasiuk, L., & Shkarlatiuk, K. (2025). Crisis Communications as a Factor of Psychosocial Stress in Human Resource Management: A Qualitative Study. *Premier Journal of Science*, 14. <https://doi.org/10.70389/PJS.100114> [in English].
19. INi, M., Xia, L., Wang, X., Wei, Y., Han, X., Liu, Y., & Pan, S. (2025). Psychological influences and implications for household disaster preparedness: a systematic review. *Frontiers in Public Health*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2025.1457406> [in English].
20. Panahi, M., & Moayerian, N. (2025). Seeds of resilience: How social capital cultivates community strength in environmental crisis management. *Journal of environmental management*, 380. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2025.124937> [in English].
21. Park, S., Avery E. (2019). Development and Validation of a Crisis Self-Efficacy Index. *Wiley-Blackwell: Journal of Contingencies & Crisis Management*. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12257> [in English].
22. Rezaei, M.A., & Mohammadinia, N. (2025). The role of society and family in adolescents' disaster resilience: A qualitative study. *BMC Public Health*, 14. <https://doi.org/10.1186/s12889-025-22197-2> [in English].
23. Sorina, E., Novacescu, D., Barb, A. C., Ciolofan, A., Dumitru, C. S., Zara, F., Patrascu, R., & Enache, A. (2025). From Burnout to Resilience: Addressing Moral Injury in Nursing Through Organizational Innovation in the Post-Pandemic Era. *Healthcare*, 13(21). <https://doi.org/10.3390/healthcare13212822> [in English].
24. Zigdon, A., Lavenda, O., & Lewin, E. (2026). National resilience: Development and validation of a new four-dimensional model for disaster preparedness assessment. *Journal of Safety Science and Resilience*, 7(1). <https://doi.org/10.1016/j.jnlssr.2025.100228> [in English].

Olha Bokovets,

PhD in Psychology,

Senior Lecturer at the Department of Philosophy,

National Technical University of Ukraine

“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”,

prospect Beresteiskyyi, 37, Kyiv, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6283-8971>

Yuliia Hermash,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Theory and Practice of Management,

National Technical University of Ukraine

“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”,

prospect Beresteiskyyi, 37, Kyiv, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1094-2507>

A RESOURCE-BASED MODEL OF PSYCHOLOGICAL READINESS OF TERRITORIAL COMMUNITY RESIDENTS FOR CRISIS SITUATIONS

Ukrainian territorial communities currently function under conditions of war and prolonged crises, which intensify psychological strain and increase the need to strengthen psychological readiness for effective crisis response.

This study aims to theoretically substantiate and develop a resource-based model of psychological readiness among territorial community residents. To achieve this goal, we conducted a theoretical analysis of research on psychological readiness and crisis response.

We conceptualize psychological readiness as an integrative socio-psychological construct that emerges from the interaction of psychological and social resources and manifests in proactive and coordinated behavior under conditions of uncertainty.

The proposed resource-based model conceptualizes psychological readiness as a two-level system integrating individual and collective dimensions.

*At the individual level, psychological readiness is supported by three groups of resources: **cognitive resources** (adequate risk perception, positive outcome expectations, self-efficacy, awareness, and critical information processing); **emotional-regulatory resources** (emotional intelligence, the ability to regulate anxiety and panic reactions, and stress resilience); **behavioral resources** (prior crisis response experience, volitional self-regulation, internal locus of control, and the ability to mobilize social support).*

At the collective level, readiness depends on community social resources, including social cohesion, collective efficacy, support networks, leadership capacity, trust in institutions, cooperation between residents and local authorities, practical preparedness, and information accessibility.

Self-efficacy functions as the system-forming component of the model by integrating psychological and social resources and facilitating their transformation into proactive behavior.

The proposed model can inform the design of programs aimed at enhancing community psychological readiness for crisis situations.

Key words: *psychological readiness, territorial community, psychological resources, social resources, resource-based model, self-efficacy, crisis situations, proactive behavior.*

Дата першого надходження статті до видання: 10.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.04.2026